

στ. 19-20 Παράσταση διαδίκων και προφορική κατάθεση αγωγής.

στ. 21-23 Ιστορικό της υποθέσεως: Ο ενάγων είχε ζητήσει από τον εναγόμενο να δεχθεί να του δώσει λογαριασμό, με τη σχετική εκκαθάριση. Γίνεται έμμεση επίκληση της μαρτυρίας ανθρώπων που είχαν διαβιβάσει στον εναγόμενο σχετική παράκληση του ενάγοντος στο παρελθόν, ώστε να μη θεωρηθεί υπερήμερος. Ο εναγόμενος δεν είχε προσέλθει, επομένως υπάρχει υπερημερία δανειστού. Ο ενάγων είναι είτε *φατούρος με λογάριαση*¹ του εναγομένου είτε κάποιο μέλος της Κ, στο οποίο ο Κωνσταντίνος Νικολάης είχε αναθέσει την πώληση ή/και την αγορά² εμπορευμάτων, εκδοχή που φαίνεται πιθανότερη.

στ. 23-24 Ο εναγόμενος καταγγέλλεται επίσης για εξαναγκασμό του ενάγοντος («*στανικώς*») να του δώσει χρεωστική ομολογία για τα χρήματα για τα οποία ο ενάγων ζητούσε να του δώσει λογαριασμό.

στ. 25 Ένσταση του εναγομένου για το δεύτερο αίτημα της αγωγής³.

1. Για τον *φατούρο με λογάριαση* βλ. ΕΚΣ, σσ. 178, 195, 200.
2. Στα δεσπίσματα της Κ, αλλά και στις αποφάσεις του Κριτηρίου, χρησιμοποιείται συχνά η εκφραση «*έδωσε να του ψουνίσει*» για μια μορφή συμβάσεως παραγγελίας, με την οποία ο παραγγέλλων έδινε εντολή και χρήματα για την αγορά εμπορευμάτων και ο παραγγελιοδόχος εισέπραττε αμοιβή όταν τα παρέδιδε (πρβλ. κατ. εγγρ. 10). Η εντολή μπορούσε να περιλαμβάνει και εκποίηση των εμπορευμάτων. Το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη εγγραφή δεν αναφέρεται εντολή να του ψουνίσει ή να του πουλήσει, ή και τα δύο, δεν παίζει ρόλο, διότι πρόκειται για πρακτικό που συντάχθηκε για την καταχώριση της προφορικής αγωγής. Για τη σύμβαση παραγγελίας βλ. ΕΚΣ, σ. 201 και σημ. 219, καθώς και σχετικά δεσπίσματα, π.χ. 27(1691-92) § 4, 39(1723) §§ 2, 5-6, (ό.π., σσ. 304, 337-339), που απαγορεύουν τέτοιου είδους συμβάσεις παραγγελίας μεταξύ μελών της Κ και μη μελών ή ξένων για λόγους ανταγωνισμού. Πρβλ. κατ. εγγρ. 9 στ. 9 («*στράτα με μπάνια*») και τα σχετικά σχόλια και παραπομπές.
3. Ο εξαναγκασμός («*στανικώς*») του ενάγοντος από τον εναγόμενο να δώσει χρεωστική ομολογία έτικτε ακυρότητα, ΕΚΣ, σσ. 182-183 και σημ. 112.

8

1690/XII/27

χ. Πάλκου Θεοδώρου

1153/φ 43v

σχ. 17, 17a

**Πρακτικό. Παρέμβαση τοπικής αρχής σε δίκη.
Αποζημίωση για ηθική αυτουργία σε λύση συμβάσεως .**

// Λ 1690 δηκέβριου 27 εστοιλεινι ω κρλάιοι<μ>ποιρέωσι κε προτο²/
στολογοισεινι δηά τοι κροίσοι του Πλατέρ Γ<ι>ανωσι μί τω Ζοτο³/ ωποιωσι

ταρ|άλ|κ|ξοι τω δεσημό απου εχο<υ>|ν|<.> να θάνοι <γ>κλο<μ>π|α| ^{4/}
φλο<υ>ργ<ι>α 500 οίγο<υ>|ν| πε<ν>τακοσοια.

[// 1690 Δεκεβρίου 27 έστειλεν ο κράιμπιρέος και πρωτο-^{2/}στολόγισεν διά τη κρίση του Πάτερ Γιάνος με το Ζώτο, ^{3/} όποιος ταραξει το δέσημο οπού έχουν, να θάνει γκλόμπα ^{4/} φλουριά 500 ήγουν πεντακόσια.]

στ. 1 «κράιμπιρέος»: Ο Praefectus Transylvaniae («πρεφεκτούσης του ρηγός» στους κκ.) είναι ένας από τους ανώτερους αξιωματούχους του Ηγεμόνα της Τρανσυλβανίας, που είχε την εποπτεία των ξένων εμπόρων, καθώς και των ελληνικών κομπανιών της Τρανσυλβανίας βάσει του Προνομίου του 1636¹.

«έστειλεν»: ενν. κάποιον υπάλληλό του, που υπέβαλε προφορικά τη δήλωση.

στ. 1-2 «προτοστολόγισεν»: συνήθως σημαίνει άσκηση αγωγής ή κατάθεση δηλώσεως στο Κριτήριο για κάποια διαφορά. Εδώ, όπως και σε άλλες εγγραφές, πρέπει να ερμηνευθεί ως διάταξη, που κατατίθεται στο Κριτήριο με τη μορφή δηλώσεως για λόγους δημοσιότητας.

στ. 2 «κρίση»: δίκη που εκκρεμεί μεταξύ του Πάτερ Γιάνος² και του Ζώτου Γιαντζή³ (βλ. εγγρ. 17, 17α).

στ. 3 «ταράξει το δέσημο»: Το «δέσημο» σημαίνει εδώ σύμβαση, συμφωνία, ενώ η συνήθης σημασία που απαντά στους κώδικες της Κ είναι η απόφαση της συνελεύσεως των μελών –ως συνθήκη ή σύμβαση μεταξύ της διοικήσεως της Κ και των μελών της⁴.

στ. 3-4 «να θάνει γκλόμπα»: αποζημίωση, πρόστιμο, ή χρηματική ποινή⁵.

Ο Praefectus Transylvaniae είχε απευθύνει διάταξη στο Κριτήριο, η οποία περιγράφει την αντικειμενική υπόσταση ad hoc αδικήματος: την με οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο λύση συμβάσεως που είχε συναφθεί μεταξύ των διαδίκων. Η φύση όμως της συμβάσεως δεν συνάγεται από την εγγραφή αυτή ή τις σχετικές με αυτήν (κατ. 17 και 17α). Το ποσό της χρηματικής ποινής είναι υπέρογκο (500 φλουριά=2.000 φιορίνια), δηλαδή δεκαπλάσιο από εκείνην που συνήθως απειλούν τα δεσπίσματα της Κ για τα σοβαρότερα πειδαρχικά ή και ποινικά αδικήματα. Επομένως έχει σκοπό την πρόληψη, τόσο τη γενική –έναντι των μελών της Κ, που θα έμπαιναν στον πειρασμό να παρέμβουν στη δίκη με διάφορους τρόπους για να επωφεληθούν από τη λύση της συμβάσεως–, όσο και την ειδική πρόληψη –έναντι των διαδίκων, ώστε να μη λύσουν τη μεταξύ τους σύμβαση για τυχόν προσωπικά τους συμφέροντα (πρβλ. εγγρ. 17, 17α). Σε κάθε περίπτωση, το χρηματικό ποσό θα εισπράττονταν από το ηγεμονικό ταμείο, είτε θεωρηθεί η κύρωση ως χρηματική ποινή είτε

ως πρόστιμο είτε ως αποζημίωση, διότι, διαφορετικά, η διοικητική αρχή έπρεπε να προσδιορίσει υπέρ ποίου απειλούνταν. Το βέβαιο είναι ότι υπήρχε κάποια συμφωνία σημαντικής χρηματικής αξίας μεταξύ των δύο μελών της Κ, που αφορούσε ζωτικά συμφέροντα του ηγεμόνα⁶, και ο Praefectus Transylvaniae, ενδεχομένως, να πήρε αυτεπαγγέλτως την πρωτοβουλία αυτή⁷.

Η καταχώριση αυτής της εγγραφής πριν από τις εγγρ. 17 και 17α, ενώ φέρουν την ίδια ημερομηνία, δείχνει ότι ο συντάκτης θέλησε να δείξει με αυτόν τον τρόπο ότι η δήλωση ήταν ανεξάρτητη από την υπόθεση των πιο πάνω εγγραφών. Η σελιδαρίδμηση του κώδικα είναι συνεχής στα φύλλα μεταξύ των εγγραφών 8 και 17 και οι ενδιάμεσες εγγραφές είναι όλες του 1691 (εγγρ. 9-15, φφ 43v-44v) και μία του 1689 (εγγρ. 16, φ 45r).

1. Βλ. ΕΚΣ, σσ. 95 και 115 σημ. 73· επίσης, Προνόμιο Γεωργίου Ράκοτσι (1636), BAR, mss. lat. 9, φ 73r στ. 5-6 (ό.π., σ. 376), και T. Bodogae, «Le privilège commercial accordé par G. Rákoczi aux commerçants grecs de Sibiu», *Revue Roumaine d'Histoire*, XI/4, σσ. 651-653.
2. Πρόκειται για τον Γιάννη Πάτερ (Προεστό το 1672), έναν από τους ευπορότερους και σημαντικότερους εμπόρους της Κ, «...ὁ καὶ Πάτερ Γιάννος ὀνομαζόμενος», BAR mss. gr. 976, φφ 18v και 31r. Ίσως εγκαταστάθηκε στο Σιμπίου προερχόμενος από κάποια εμπορική παροικία της Ουγγαρίας, γι' αυτό και το επώνυμο «Pater» –το εκλατινισμένο «Παπάς», «πατέρας»–, προηγείται του κυρίου ονόματος κατά το ουγγρικό πρότυπο. Βλ. επίσης ΕΚΣ, σσ. 29, 38-39.
3. Είναι ο Ζώτος Ιωάννου «ἦτοι Γιαντζῆ», ὁμοσμένος, δηλ. πάρεδρος του Κριτηρίου (βλ. BAR, mss. gr. 976, φ 20v και κατ. εγγρ. 17 στ. 5).
4. ΕΚΣ, σσ. 160-164.
5. Για τη διάκριση πειδαρχικού και ποινικού αδικήματος στο δίκαιο της Κ βλ. ό.π., σσ. 214-217.
6. Πρβλ. ανάλογη περίπτωση απειλής διαλύσεως συντροφίας (:εταιρείας) κατ. Μέρος Δ', εγγρ. 47, 55-56· βλ. και ΕΚΣ, σσ. 226-227, για τα εγκλήματα κατά της περιουσίας.
7. Ο Praefectus Transylvaniae (Πραιφεκτούσης του Ρηγός) ήταν ο επόπτης των ξένων εμπόρων και ο δευτεροβάθμιος δικαστής για τα μέλη της Κ, σύμφωνα και με το Θ. 29(1691) § 1 (ΕΚΣ, σ. 310). Μπορούσε επομένως να εκδίδει υποχρεωτικές διατάξεις για να προστατεύει τις συναλλαγές και το δημόσιο συμφέρον της χώρας. Πρβλ. επίσης κατ. την παρέμβαση του ηγεμόνα στα «ασφαλιστικά μέτρα» της εγγρ. 28.